TC-OR-2367-27

prof. dr Gerard Ciołek
Pracownie Sztuk Plast.
Oddział w Krakowie.

Kraków 15.XII.60

O p i s t e c h n i c z n y
projektu wstępnego ogrodu zabytkowego
w K o z ł ó w c e pow. Lubartów.

I. Przekazy historyczne.

Pałac i ogród w Kozłówce, dzieło Józefa Fontany z ok. 1718 r. dla Bielińskich, następnie własność Lubomirskich, w końcu XVIII w. Zamoyskich do 1944 r. Plany rezydencji z poł XVIII w. /AGAD/ przedstawiają założenie o następującej dyspozycji planu: od zachodu, od wsi Siedliska biegnie aleja, zakończona ogromnym rondem, łączącym się bezpośrednio z obszernym dziedzińcem pałacowym. Dziedziniec składa się z dwóch części, jakkolwiek nie wyodrębnionych ogrodzeniem, lecz zróżnicowanych urządzeniem: dziedziniec gospodarczy ze stajniami i wozowniami wflankowany jest od strony pałacu dwoma kordegardami, ustawionymi skośnie, dziedziniec paradny, z basenem wodnym, posiada od południa oficynę, od wschodu pałac. Po drugiej stronie pałacu ogród barokowy, z półkoliście zarysowanym salonem, przechodzącym w węższą szyję, również zakończoną półkolem. W salonie cztery wielkie partery, rozdzielone poprzeczną osią z rondem i wąskimi gazonami, podobne rondo dzieli partery w szyi. Podwójny szpaler drzew otacza salon i szyję; mu towarzyszą mu trzy pasma dróg, zbiegające się w końcu ogrodu, w przecięciu z osią główną. Od strony północnej ogród ogranicza aleja, równoległa do osi założenia, przebiegająca dość blisko niej, natomiast ku południowi ogród zajmuje dość znaczny areał, podzielony drogali szpalerowymi na dwanaście xx prostokątnych kwater. W obszernej kwaterze na po-

TC-OR-2367-27

Łudnie od szyi mieściła się oranteria, a dalej zabudowania folwarczne. W końcu XIX wieku rezydencja uległa częściowej przebudowie,a pałac dość znacznemu przekształceniu przez Jana Heurycha jr. w 1904 r. W tym okresie pałac uzyskał wieże i portyk kolumnadowy od dziedzińca oraz obszerny taras ze schodami z I piętra do ogrodu, ponadto do pałacu dobudowano dwa pawilony, mieszczące kaplicę i teatr oraz oficynę północną. Na dziedzińcu skasowano basen wprowadzono ogromny gazon oraz zamknięto go od zachodu ogromną kratą i ozdobną bramą z herbami. Również ogród uległ zmianom oraz powiększeniu przez włączenie doń od północy obszernej bażantarni. Przed pałacem uformowany został prostokątny taras z kolistą fontanną, wykładanymi ozdobiony, podobnie jak schody pałacowe dekoracyjnymi rzeźbami z żeliwa, paryskiej roboty. Pierwotne barokowe ukształtowanie salonu uległo częściowemu zniekształceniu przez wprowadzenie nowych grup drzew, likwidację prawej strony półkola salonu i sieci drożnej z nią związanej. Skasowane zostały również kwatery w południowym ogrodzie: ocalały w nim drogi obrzeżne oraz dwie wewnętrzne aleje szpalerowe. W chwili obecnej pałac, po przeprowadzeniu prac rekonstrukcyjnych od strony ogrodu, odzyskał swą dawną saską elewację. Mieści się w nim składnica muzealna zbiorów sztuki. W oficynach znalazły pomieszczenie różne instytucje, jak poczta, szkoła podstawowa, dom dziecka oraz mieszkania pracowników Ten stan rzeczy w pewnej mierze rzutuje na program projektu wstępnego zagospodarowania tego obiektu.

II. Ogólna koncepcja projektu wstępnego.

W oparciu o analizę materiałów historycznych, plan sytuacyjny i wysokościowy z 1958 r. oraz wstępne sugestje użytkownika projekt przewiduje częściową rekonstrukcję barokowego ogrodu, z jednoczesnym zachowaniem tych elementów późniejszego pochodzenia, które albo

TC-OR-2367-27

reprezentują pewne walory swej epoki, albo też - usunięte - stanowiłyby zbyt wielki ubytek w drzewostanie, deformujący układ istniejący. Idąc od zachodu: projekt zachowuje istniejący układ promiestych dróg przed bramą, nie wprowadza istotnych zmian na dziedzińcu, poza rekonstrukcją basenu we wgłębniku, w ogrodzie zachowuje taras przed pałacem z fontanną i dekoracją rzeźbiarską, natomiast podejmuje próbę rekonstrukcji barokowego salonu i xyzx szyi, w oparciu o zachowane ślady i ciągi, zarówno drzew jak i rzeźby terenu. Likwidacji ulega przez to kopiec nad piwnicą, zamykający główną przecznicę oraz grupa akcji i młodych koniferów po północnej stronie półkola salonu. Jedynie piękne okazy sosen kanadyjskich, oraz niektórych większych drzew w rekonstruowanych ciągach alejowych pozostają zachowane, choć nie mieszczą się ramach nowego układu. Obwodnica bastantarni otrzymuje dodatkowe wzbogacenie dróg pieszych, o kierunkach przekątniowych, także południowy ogród otrzymuje częściową rekonstrukcję dawnego podziału z wyjątkiem tej partii, gdzie forma ogrodu angielskiego zbyt silne wywarła piętno i której likwidacja pociągnęłaby za sobą zbyt duże cięcia.

III. Ukształtowanie terenu.

Zmiany, jakie w ciągu XIX w. zostały wprowadzone do ogrodu, pociągnęły za sobą również pewne zniekształcenia dawnej rzeźby terenu, które projekt w przewiduje do częściowego zrekonstruowania. Pomijając drobniejsze niwelacje w otczeniu pałacu i na dziedzińcu, projekt dąży do takiego uformowania podłogi głównego wnętrza ogrodowego, jakim jest salon i szyja, aby przywrócić im właściwy sens przestrzenny i równowagę optyczną. Likwidacja kopca, rekonstrukcja rampy, zamykającej półkolem szyję oraz nadanie salonowi owej podłogi w formie lekko wklęśniętej niecki stanowią pod-

TC-OR-2367-27

stawowe elementy tych zabiegów. Pociąga to za sobą lokalne przerzuty mas ziemnych, których bilans wyraża się po stronie wykopów cyfrą m3 oraz nasypów m3.

IV. Melioracje gleby.

W następstwie prac ziemnych obszary objęte wykopami i nasypami, z wyjątkiem dróg, powinny być nawiezione i użyźnione, przy wykorzystaniu humusu, zdjętego uprzednio z rejonów przekształcanych. Niezależnie od tych zabiegów conajmniej powierzchnie parterów i trawników w części centralnej założenia powinny być przekopane i nawiezione. Szczegółowe wskazania w tym kierunku powinny wyjść od fachowego ogrodnika.

V. Zadrzewienia i wycinki.

Główny rejon zadrzewień obejmuje rekonstruowaną, barokową część ogrodu, a w szczególności jego południowe ciągi dróg alejowych. Dość liczne są również uzupełnienia drzewostanów w istniejących alejach. Wycięcia dotyczą głównie kępy przy podkowie salonu, kopca nad piwnicą oraz mało wartościowych drzew owocowych w płd-zach części ogrodu. Łącznie przewiduje się dosadzenie nowych drzew szt., nowych krzewów szt., natomiast wycięcia obejmują drzew dekoracyjnych oraz sztuk drzew owocowych.

VI. Drogi i uzbrojenie terenu.

Częściowa rekonstrukcja układu historycznego pociąga za sobą konieczność budowy nowych dróg oraz poprawy stanu istniejącego dróg starych. Nawierzchnia dróg: żwirowa, walcowana. Łączna powierzchnia dróg nowych wynosi ok. m2. Uzbrojenie terenu w instalacje wodociągowe przewidywane są na odcinkach, łączących hydrofornię z fontanną ogrodową oraz z basenem na dziedzińcu, gdzie projekt wprowadza również trzy dysze wodotryskowe. Łączna długość

TC-OR-2367-27

trasy wodociągowej wynosi mb. Odprowadzenie wody z fontanny i basenu rurami kanalizacyjnymi na teren sadu i warzywnika, gdzie przewidywane jest drenaż. Łączna długość przewodów kanalizacyjnych wynosi mb, drenażu mb. Ponadto projekt przewiduje oświetlenie elektryczne latarniami typu parkowego dziedzińca oraz ogrodu w rejonie przypałacowym, łącznie pkt. przy mb trasy skablowanej. Dla umożliwienia iluminacji pałacu reflektorami, projekt przewiduje zainstalowanie odpowiednio rozmieszczonych gniazdek kontaktowych w cokole pałacu, przy użyciu reflektorów przenośnych.

/-/prof. dr Gerard Ciołek